

ВІВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ЧАСИ ПАНДЕМІЇ: КРИЗА ЧИ ШАНС LEARNING A FOREIGN LANGUAGE UNDER PANDEMIC CONDITIONS: A CRISIS OR A CHANCE

У науковій статті розкрито теоретико-практичні засади вивчення іноземної мови в часи пандемії, виходячи з того, чи ця ситуація зумовила кризу, чи надала унікальний шанс в освітньому процесі. Встановлено, що умови, створені пандемією COVID-19, дали поштовх до розвитку дистанційної форми вивчення іноземної мови. З'ясовано, що заклади вищої освіти та заклади загальної середньої освіти під впливом обмежень в умовах пандемії перейшли від традиційної форми навчання до віртуального навчання. Виявлено, що, з одного боку, дистанційна форма вивчення іноземної мови забезпечує підвищену доступність до більшої кількості навчального матеріалу, а з іншого – визначає неготовність як вчителів, так і учнів до такої форми навчання, а також неготовність викладачів і студентів до інтеграції в навчальний процес, основу якого становить використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Визначено, що дистанційна форма навчання іноземної мови під впливом пандемії COVID-19 значно удосконалилась, оскільки викладання перейшло у форму онлайн-спілкування та онлайн-навчання. Встановлено, що у закладах загальної середньої освіти вчителі в умовах дистанційного навчання можуть використовувати 20 онлайн-платформ для вивчення англійської мови, 6 онлайн-платформ для вивчення французької мови та 20 онлайн-платформ для вивчення німецької мови відповідно до інформації Міністерства освіти і науки України. З'ясовано, що для вивчення англійської мови як іноземної у закладах загальної середньої освіти та у закладах вищої освіти використовують такі сучасні онлайн-платформи, як 24 Easy Steps, ClassDojo, Classroom Screen, Google Classroom, Zoom, Iscollective, British Council Materials. Визначено, що для вивчення англійської мови профільні заклади вищої освіти найчастіше використовують такі онлайн-платформи та онлайн-ресурси, як E-learn, ZOOM, Google Classroom, Quizlet, British Council і BBC Learning English.

Ключові слова: дистанційна форма навчання, вивчення іноземної мови, ІКТ, онлайн-ресурс, онлайн-платформа, заклад вищої освіти, заклад загальної середньої освіти.

The theoretical and practical principles of learning a foreign language during a pandemic have been disclosed in the academic paper, based on whether this situation has caused a crisis or provided a unique chance in the educational process. It has been established that the conditions created by the COVID-19 pandemic have given impetus to the development of distance form of learning a foreign language. It has been revealed that higher educational institutions as well as institutions of general secondary education have transferred from the traditional form of education to virtual learning under the influence of restrictions in the context of a pandemic. It has been found that, on the one hand, the distance form of learning a foreign language provides increased access to a greater amount of educational material, however, on the other hand, it has revealed the unpreparedness of both teachers and pupils for this form of education, as well as both educators and students for integration into the educational process, which is based on the application of modern ICT. It has been determined that the distance form of foreign language learning under the influence of the COVID-19 pandemic has significantly improved, forasmuch as learning has become a form of online communication and online learning. It has been established that within the conditions of providing distance form of education teachers can use 20 online platforms for learning English at general secondary education institutions, as well as 6 online platforms for learning French and 20 online platforms for learning German according to the information of the Ministry of Education and Science of Ukraine. It has been revealed that teachers use the following modern online platforms for learning English as a foreign language at both institutions of general secondary education and higher educational institutions, namely: 24 Easy Steps, ClassDojo, Classroom Screen, Google Classroom, Zoom, Iscollective, and British Council Materials. It has been determined that specialized higher educational institutions most often use the following online platforms and online resources for learning English, namely: E-learn, ZOOM, Google Classroom, Quizlet, British Council and BBC Learning English.

Key words: distance form of education, foreign language learning, ICT, online-resource, online-platform, higher educational institution, institution of general secondary education.

УДК 378.147.018.43(477)
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/38.20>

Близнак Л.М.,
канд. філол. наук,
доцент кафедри німецької філології
Волинського національного
університету імені Лесі Українки

Козак А.В.,
канд. пед. наук,
доцент кафедри іноземних мов
та перекладу
Волинського національного
університету імені Лесі Українки

Шостак У.В.,
канд. психол. наук,
старший викладач кафедри іноземної
філології та перекладу
Вінницького торговельно-економічного
інституту
Київського національного торговельно-
економічного університету

Постановка проблеми в загальному вигляді.

В умовах карантинних обмежень, спричинених пандемією COVID-19, усі освітні заклади змушені були перейти на дистанційну форму навчання. З однієї сторони, дистанційна форма навчання дозволила здобувачам освіти навчатись незалежно від місцезнаходження, а з іншої сторони – спровокувала виникнення нових проблем у сфері освіти, серед яких визначальним є питання розроблення нових підходів до такої форми навчання. Особливо відчутно пандемія вплинула на особливості вивчення іноземної мови (іноземних мов) як у

закладах загальної середньої освіти, так і в закладах вищої освіти. Перехід на дистанційну форму вивчення іноземної мови зумовив розроблення та впровадження на практиці різних навчальних онлайн-платформ та онлайн-ресурсів, без використання яких в умовах карантинних обмежень неможливо успішно оволодіти іноземною мовою.

Зважаючи на особливості дистанційного вивчення іноземної мови, актуальність тематики цього дослідження буде зумовлена виокремленням переваг та недоліків такої форми навчання, виходячи з умов, які диктує пандемія COVID-19.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблематика вивчення іноземної мови в умовах пандемії є предметом досліджень багатьох науковців і вчених, зокрема, ґрунтовні дослідження в цьому напрямі проводять А.І. Браєвська [1], О.М. Єфімова [1], С.А. Жицька [1], А.В. Коваленко [2], Т.В. Колбіна [3], Н.В. Краснова [4], О.О. Олексенко [3], Т.К. Полонська [5; 6], В.Г. Редько [6], Л.І. Русанова [7], Л.С. Сазанова [7], Г.М. Сорокіна [4], Н.І. Химай [1] та інші.

Так, Л.І. Русанова та Л.С. Сазанова [7] у своєму дослідженні розкривають переваги і недоліки впровадження дистанційного навчання для вивчення іноземної мови у неможливих закладах вищої освіти, виходячи з умов, які диктує пандемія COVID-19. За результатами напрацювань науковці зауважують, що дистанційна форма навчання іноземної мови під впливом пандемії COVID-19 значно удосконалилась, оскільки навчання перейшло у форму онлайн-спілкування та онлайн-навчання.

Т.В. Колбіна та О.О. Олексенко [3] розглядають особливості вивчення іноземної мови у закладах вищої освіти (далі – ЗВО) професійного спрямування в умовах впливу пандемії COVID-19. Вчені зазначають, що наразі вивчення іноземної мови у профільних закладах вищої освіти проходить на базі платформи MOODLE. В основу цієї платформи покладено поєднання офлайн-навчання із навчанням у формі онлайн.

А.В. Коваленко [2] стверджує, що умови, створені пандемією COVID-19, дали поштовх до розвитку дистанційної форми вивчення іноземної мови. Завдяки їй заняття проходять у режимі онлайн на базі освітніх платформ з залученням цілої групи студентів до навчального процесу.

О.М. Єфімова, С.А. Жицька, Н.І. Химай та А.І. Браєвська [1] розглядають і виокремлюють зміни, що сталися у формі онлайн-навчання у вивченні іноземної мови, виходячи з умов, які диктує пандемія. Науковці зазначають, що ЗВО під впливом обмежень в умовах пандемії перейшли від традиційного навчання до віртуального. Однак, на думку дослідників, вивчення іноземної мови у формі віртуального навчання є не дуже ефективним, тому вони пропонують для оволодіння теоретичними основами проводити навчання у віртуальному середовищі, а набуття практичних вмінь та навичок все-таки має проходити у формі реального спілкування з використанням традиційних методів навчання.

Г.М. Сорокіна та Н.В. Краснова [4] розглядають особливості вивчення іноземної мови в умовах дистанційної форми навчання. На основі проведених досліджень науковці зауважують, що така форма вивчення іноземної мови, як дистанційна, утворює новий тип реальності як для викладачів закладів вищої освіти, так і для студентів, що здобувають вищу освіту в цих закладах. Виходячи

з переваг дистанційної форми вивчення іноземної мови, серед яких, наприклад, є доступ до наявності більшої кількості навчального матеріалу, науковці зауважують, що головним недоліком цієї форми навчання є неготовність як викладачів, так і студентів до інтеграції в навчальний процес, основу якого становить використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ).

Що стосується ситуації вивчення іноземних мов у закладах загальної середньої освіти в умовах пандемії, то Т.К. Полонська [5] виокремлює переваги та недоліки впровадження дистанційної форми навчання іноземної мови у таких закладах. Серед переваг цього процесу науковець виділяє те, що на проведення онлайн-уроку не впливає ані місце розташування, ані час, головне – щоб були у наявності необхідні ІКТ та доступ до інтернету. Водночас головними недоліками дистанційної форми вивчення іноземної мови виступають: 1) наявність ситуацій, які відволікають учнів; 2) обмежений час спілкування; 3) залучення батьків до навчального процесу, зокрема, якщо мова йде про учнів молодших класів, адже вони ще не вміють самостійно та впевнено користуватись сучасними ІКТ.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. В результаті аналізу наукових праць [1–7] встановлено, що проблематика вивчення іноземної мови в умовах, які диктує пандемія COVID-19, є не до кінця розкритою, зокрема, в напрямі виокремлення переваг та недоліків дистанційної форми навчання, за якої відбувається вивчення іноземної мови.

Мета статті. Метою наукової статті є розкриття теоретико-практичних засад вивчення іноземної мови в часи пандемії, виходячи з того, чи ця ситуація зумовила кризу, чи надала унікальний шанс в освітньому процесі.

Виклад основного матеріалу. Необхідно відзначити, що під час з'ясування наслідків впровадження дистанційної форми вивчення іноземної мови в освітніх закладах розглянемо сучасні освітні онлайн-платформи, які активно використовуються як у закладах загальної середньої освіти, так і в закладах вищої освіти.

Так, для вивчення іноземної мови у школах відповідно до інформації, поданої на офіційному вебсайті Міністерства освіти і науки України, вчителі в умовах дистанційної форми навчання можуть використовувати 20 онлайн-платформ для вивчення англійської мови, 6 онлайн-платформ для вивчення французької мови та 20 онлайн-платформ для вивчення німецької мови.

Наприклад, для вивчення англійської мови можуть бути використані такі онлайн-платформи [8]: 1) The Remote Teaching Tips; 2) Keeping your learners safe online; 3) Teaching different age groups; 4) Online training page; 5) Teacher blogs for the period April – June 2020; 6) Publication Innovations in

Education: Remote Teaching; 7) Word on the street; 8) Britain is great; 9) Big City Small World; 10) Shakespeare videos; 11) Developing skills: listening, reading, writing, speaking; 12) Practicing grammar; 13) Practicing vocabulary; 14) Video zone; 15) Audio zone; 16) Magazine articles; 17) Entertaining short stories; 18) Vocabulary, spelling and grammar games; 19) How to ... section; 20) Podcasts.

Окрім пропонованих Міністерством освіти і науки України онлайн-платформ для вивчення англійської мови, треба виокремити ще такі (згідно з інформацією, наданою у джерелі [9]), як: 24 Easy Steps, ClassDojo, Classroom Screen, Google Classroom, Zoom, Iscollective, British Council Materials.

За результатами опитування, проведеного В.Г. Редьком та Т.К. Полонською [6], щодо готовності вивчення іноземних мов у закладах загальної середньої освіти за умов, які диктує пандемія, тобто у формі дистанційного навчання, з'ясовано, що найбільш популярною у використанні онлайн-платформою для вивчення іноземної мови є платформа Google Classroom, а найчастіше онлайн-уроки та індивідуальні консультації вчителями проводяться з використанням платформи ZOOM.

Що стосується особливостей вивчення іноземної мови у закладах вищої освіти, то деякі з онлайн-платформ, які використовуються вчителями у закладах загальної середньої освіти, можуть бути використані викладачами для викладення навчального матеріалу з вивчення іноземної мови студентами в умовах дистанційної форми навчання.

Так, наприклад, в Національному університеті біоресурсів і природокористування України [10] для вивчення англійської мови як іноземної студентами в умовах дистанційної форми навчання активно використовується онлайн-платформа E-learn. Основною особливістю цієї платформи є те, що в ній розміщено інформацію про курси англійської мови як іноземної, надано завдання для виконання лабораторних робіт. Забезпечення навчального процесу в цьому ЗВО проходить на базі платформи ZOOM, завдяки якій відбуваються очні онлайн-заняття. Формування тестових завдань, а також оцінювання рівня знань студентів під час проходження ними курсу відбувається через використання онлайн-платформи Google Classroom. Забезпечення студентів необхідним лексичним матеріалом для вивчення англійської мови як іноземної проходить на базі програми Quizlet. Окрім того, викладачі англійської мови як іноземної для викладення навчального матеріалу студентам у дистанційній формі навчання використовують матеріали онлайн-платформ British Council і BBC Learning English, в яких наявні матеріали для вивчення англійської мови як іноземної, виходячи з різних рівнів оволодіння цією мовою.

Щодо особливостей вивчення іноземної мови у непрофільних закладах вищої освіти, то, напри-

клад, у Харківському національному медичному університеті [11], на кафедрі іноземних мов, вже давно існувала потреба у впровадженні дистанційної форми вивчення іноземної мови. Поштовхом до цього процесу стали карантинні обмеження, зумовлені пандемією COVID-19. Так, враховуючи перехід на дистанційну форму навчання, ця кафедра в період карантинних обмежень та й сьогодні активно використовує такі сучасні онлайн-платформи, як Moodle та Zoom.

Для успішного вивчення іноземної мови за дистанційної форми навчання, посилаючись на дослідження, представлені у роботі В.Г. Редька та Т.К. Полонської [6], необхідно:

- насамперед розробити і реалізувати на практиці єдину цілісну та водночас комплексну державну програму, яка визначить єдиний перелік освітніх онлайн-ресурсів, онлайн-платформ, онлайн-курсів для вивчення конкретної іноземної мови;
- зробити доступними як для вчителів, так і для учнів та їхніх батьків засоби навчання, що використовуються у дистанційній формі навчання;
- конкретно до кожного уроку розробити положення та методичні рекомендації про перебіг уроку у формі дистанційного навчання і стежити за їхньою реалізацією;
- забезпечити вчителів усіма необхідними ІКТ, що можуть бути використані ними для викладення навчального матеріалу учням у дистанційній формі навчання;
- залучати вчителів до участі у тренінгах, семінарах, після проходження яких вони здобудуть нові професійні знання, вміння та навички для кращого і ґрунтовнішого викладення навчального матеріалу учням з метою підвищення їхньої успішності;
- розробити електронні додатки до навчальних підручників та посібників з метою створення навчального матеріалу в онлайн-форматі на випадок, якщо виникнуть непередбачувані обставини, як-то карантинні обмеження, зумовлені пандемією COVID-19.

Висновки. Таким чином, акцентуючи увагу на актуальності проблематики вивчення іноземної мови в умовах пандемії, треба зауважити, що це все-таки шанс, а не криза. Дистанційна форма вивчення іноземної мови з використанням різних освітніх платформ відкриває як перед вчителями і викладачами, так і перед учнями та студентами нові можливості.

Серед недоліків впливу пандемії на особливості вивчення іноземної мови варто насамперед виокремити неготовність як вчителів і викладачів, так і учнів та студентів використовувати сучасні ІКТ у дистанційній формі навчання. Водночас треба зауважити, що дистанційна форма навчання дозволяє краще вивчити іноземну мову, однак таку можливість мають лише ті, хто дійсно прагне оволодіти іноземною мовою на високому рівні.

На нашу думку, для вивчення іноземної мови краще поєднувати дистанційну форму навчання з традиційними підходами до її вивчення. Так, наприклад, теоретичні основи можна здобувати на базі різних навчальних онлайн-ресурсів та онлайн-платформ, водночас практичні вміння та навички все-таки краще засвоювати за живого спілкування, а не через засоби віртуального середовища.

Перспективою наступних розвідок виступає розкриття основних засад вивчення німецької мови як іноземної, виходячи з дистанційної форми навчання.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Єфімова О.М., Жицька С.А., Химай Н.І., Браєвська А.І. Зміни в онлайн-навчанні в умовах пандемії при вивченні іноземної мови у закладах вищої освіти. *Грааль науки*. 2021. № 1. С. 357–359.

2. Коваленко А.В. Дистанційне навчання іноземної мови за умов пандемії: специфіка форм і методів роботи. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. Вип. 35. Том 3. С. 250–255.

3. Колбіна Т.В., Олексенко О.О. Навчання іноземної мови професійного спрямування в умовах пандемії. *Іноземна мова у професійній підготовці спеціалістів: проблеми та стратегії* : матеріали V інтернет-конференції, м. Кропивницький, 20 лютого 2021 р. С. 301–303.

4. Сорокіна Г.М., Краснова Н.В. Викладання іноземної мови в умовах дистанційного та онлайн-навчання. *Scientific collection "InterConf", (51): with the Proceedings of the 9th International Scientific and Practical Conference "Science and Practice: Implementation to Modern Society"* April 18–19,

2021. Manchester, Great Britain : Peal Press Ltd., 2021. P. 229–234.

5. Полонська Т.К. Дистанційне навчання іноземної мови учнів закладів загальної середньої освіти в умовах карантину: успіхи та невдачі. *Проблеми і перспективи реалізації та впровадження міждисциплінарних наукових досягнень* : матеріали конференцій МЦНД, м. Київ, 12 червня 2020 р. Том 2. С. 12–15.

6. Редько В.Г., Полонська Т.К. Особливості дистанційного навчання іноземних мов у закладах загальної середньої освіти в умовах карантину. *Педагогічна газета України*. 2020. № 6. С. 7.

7. Русанова Л.І., Сазанова Л.С. Переваги та недоліки дистанційного навчання іноземної мови в немовному ВЗО в умовах пандемії COVID-19. *World of Science and Innovation: Proceedings of IX International Scientific and Practical Conference*. London, United Kingdom, 2021-04-07. London, 2021. P. 604–610.

8. Онлайн-ресурси для вчителів іноземних мов / Міністерство освіти і науки України, 2021. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/na-sajti-mon-rozmisheno-perelik-onlajn-resursiv-dlya-vchiteliv-inozemnih-mov>.

9. Як легко перейти до викладання англійської онлайн: 7 додатків і платформ / Green Country, 2020. URL: <https://greencountry.com.ua/journal/read/yak-legko-perejti-na-vikladannya-anglijskoi-onlajn>.

10. Онлайн-навчання: організація дистанційного навчання кафедри англійської філології зі студентами різних факультетів / Національний університет біоресурсів і природокористування, 2020. URL: <https://nubip.edu.ua/node/74260>.

11. Дистанційне навчання у досвіді гуманітарних кафедр / Харківський національний медичний університет. URL: http://www.knmu.kharkov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=6530%3Aady-stguman&catid=1%3Anews&Itemid=8&lang=uk.